

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

Проблеми, здобутки і перспективи літератури для дітей та юнацтва в об'єктиві IV Міжнародного симпозіуму «Література. Діти. Час»

Поважний і креативний науковий форум, присвячений актуальним проблемам дитячого читання й книги для дітей, відбувся 16-17 травня 2013 року в Рівному. Ця Міжнародна науково-практична конференція «Література для дітей та юнацтва в сучасному культурно-освітньому просторі: тенденції, проблеми, перспективи» була організована і проведена на базі Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука. Її організаторами виступили: Міністерство освіти і науки України, лабораторія літературної освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук, Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва, історико-філологічний факультет Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука, Рівненська облдержадміністрація, Рівненська міська рада.

У представницькій конференції взяли участь філологи з Польщі, Німеччини і всіх регіонів України: Києва, Тернополя, Львова, Івано-Франківська, Миколаєва, Запоріжжя, Луганська, Полтави, Херсона, Рівного, Бердичева, Бердянська, Білої Церкви, Глухова, Горлівки, Дрогобича, Кривого Рогу, Мелітополя, Переяслава-Хмельницького.

Учасники конференції мали змогу не тільки обговорити нагальні питання дослідження творів для дітей різних вікових груп, але й долучитися до змістовних і неординарних заходів літературного фестивалю для дітей «Дивокрай», проведеного за сприяння Рівненської облдержадміністрації, Рівненської міської ради. І зазначена конференція, і фестиваль «Дивокрай» пройшли у рамках IV Міжнародного симпозіуму «Література. Діти. Час», започаткованого 2009 року Центром дослідження літератури для дітей та юнацтва в Україні. Мета симпозіуму – фаховий літературознавчий та методичний діалог в галузі літератури для дітей та юнацтва, практична робота з проблеми прилучення дітей та молоді до читання, розширення кола читання за рахунок сучасних та незаслужено забутих дитячих авторів, формування читацьких інтересів тощо. Симпозіум об'єднує зусилля літературознавців, педагогів, письменників, бібліотекарів, самих дітей у справі прилучення юних українців до читання.

Пленарне засідання і відкриття симпозіуму відбувалося в ошатному конференц-залі Федерації профспілок Рівненщини. Окрім науковців на ньому були присутні представники органів влади, обласної та міської освіти й культури, вчителі української мови та літератури, світової літератури, бібліотекарі, студенти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука.

Вдалим творчим початком заходу стало художнє вітання від гостинної Рівненської землі, батьківщини першокниги, яке прозвучало з уст заслуженого артиста України Олексія Заворотнього. Вірш Василя Басараби «Пересопницьке Євангеліє» в його виконанні став мистецьким камертоном поважного наукового зібрання, схвилював аудиторію.

Із вітальним словом до гостей звернулися Анатолій Дем'янчук, ректор Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (*дали* – МEGУ), доктор педагогічних наук, академік АПН України, професор та Володимир Борейко, проректор з наукової роботи МEGУ, доктор економічних наук, професор.

Від гостинних господарів-рівнян на відкритті симпозіуму виступила також Лілія Овдійчук, заступник президента Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва,

кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана історико-філологічного факультету зазначеного ВНЗ, Таміла Груба, декан історико-філологічного факультету МЕГУ, кандидат педагогічних наук, доцент.

Зацікавлено слухала зала досвідчених і знаних науковців: Ганну Токмань, професора кафедри української і зарубіжної літератури та методики навчання Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, доктора педагогічних наук, кандидата філологічних наук; Галину Сабат, доктора філологічних наук, професора кафедри світової літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

На пленарному засіданні з актуальними питаннями виступили Уляна Баран (Гнідець), президент Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, кандидат філологічних наук, доцент Інституту гуманітарних та соціальних досліджень Національного університету «Львівська політехніка»; Тетяна Качак, голова Івано-Франківської філії Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. До слова була запрошена Наталія Марченко, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, автор-координатор інтернет-ресурсу «Ключ» Національної бібліотеки для дітей.

Особливе зацікавлення викликали виступи і змістовні презентації зарубіжних колег: провідного експерта з ранньої освіти через читання Мартіну Дакве (Німеччина), президента фундації «Вся Польща читає дітям» Ірену Кожмінську (Польща). Вони вели мову про важливість читання дорослими для дітей і в ранньому віці, і в більш старшому, поділилися власним досвідом пропагування в соціумі дитячої книги як унікального феномена формування громадянина й особистості.

Доповідачі репрезентували реальний погляд на літературну освіту в Україні та Європі, розглянувши дотичні до неї актуальні проблеми. Це формування читача української художньої книги як завдання вчителя-філолога, методологічні засади для розвитку читацької компетенції дитини в Україні, обмін досвідом експертів з питань прилучення різновікових категорій дітей до читання через різні засоби і проекти: сімейне, творче, авторські читання, можливості інтернет-ресурсу «Ключ» Національної дитячої бібліотеки. Продовження Міжнародної науково-практичної конференції відбувалося на секційних засіданнях в аудиторіях МЕГУ за такими напрямками:

1. Дитина / Книга: соціокультурний контекст.
2. Напівзабуті постаті талановитих дитячих письменників очима дослідників XXI ст.
3. Видатні постаті в галузі літератури, книговидавництва та бібліотечної справи для дітей і юнацтва: «Антарктида» вітчизняної культури чи найперспективніше поле наукового пошуку?
4. Література для дітей та юнацтва у міждисциплінарному дискурсі: новітня реінтерпретація класичних та актуальні проблеми дослідження сучасних текстів.
5. Переклад в галузі дитячої літератури: специфіка, проблеми та перспективи.
6. Література для дітей та юнацтва у закладах різних рівнів акредитації (ВНЗ, коледжі, технікуми, училища): проблеми й напрацювання.
7. Література для дітей та юнацтва в контексті сучасної літературної освіти.
8. Феномен дитячого читання: дискурс, традиція, новітні концепції та форми.

Науковці обговорили ряд актуальних питань літературознавства й методичної науки. Модератори секцій, вручаючи сертифікати, відзначили розмаїття тем доповідей, оригі-

нальність репрезентованих досліджень: інтерпретацій класичних та сучасних текстів, нестандартність методичних проектів та знахідок. Жваве обговорення викликали виступи Ольги Куцої, доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка «Авторська інтерпретація дитинства як казки у «Казці мого життя» Богдана Лепкого», Богдани Салюк, кандидата філологічних наук, старшого викладача кафедри філологічних дисциплін Інституту філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету «Типологія традиційних образів бешкетника у септології про Гаррі Поттера Дж. К. Роулінг», Віталіни Кизиловой, кандидата філологічних наук, доцента, докторанта кафедри теорії літератури і компаративістики Луганського національного університету імені Тараса Шевченка «Специфіка хронотопу пригодницько-історичної повісті В. Рутківського «Сторожова застава».

Важливі проблеми у своїх доповідях порушили й інші дослідники літератури для дітей: Марина Варданян, кандидат філологічних наук, помічник директора Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» («Оповідання В. Винниченка для дітей і про дітей: комунікативний та психопоетичний аспекти»), Лариса Куца, кандидат філологічних наук, старший викладач Львівського державного університету безпеки життєдіяльності («Радість буття як основний емоційний тон поезії для дітей Миколи Вінграновського»); Ольга Будугай, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, доцент Білоцерківського інституту економіки та управління ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» («Аксіологічно-діалогічне прочитання повістей для дітей Олексія Огульчанського «Жаб'ячий Цар» і «Скарб Солоного лиману»); Любов Новікова-Бемм, дитяча письменниця з м. Горлівка Донецької області («Література для дітей та юнацтва на Донеччині: здобутки і перспективи»); Віталій Назарець, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української літератури МЕГУ («Адресованість як структурний принцип комунікативної організації коліскової пісні»); Валентина Миронюк, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури МЕГУ («Жанрові модифікації народної казки у творах письменників «Покутської трійці»); Віктор Міщук, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури МЕГУ («Література для дорослих як дитяча») та ін.

Цікаві теми студій обрали молоді науковці: Світлана Бартіш, асистент кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка («Міфологема «золотого віку» в поезії для дітей (на матеріалі творчості Олени Пчілки та Крістіана Овербека»); Марія Сосницька, аспірантка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури Інституту філології та соціальних комунікацій Бердянського державного педагогічного університету («Мотив міжпланетної подорожі в дитячій науковій фантастиці (за творами Кіра Буличова та Роберта Хайнлайна»); Галина Ткачук, аспірантка кафедри літератури та іноземних мов Національного університету «Києво-Могилянська академія» («Міфологізація образу міста в повісті В. Близнеця «Женя і Синько»).

У методичній секції великий інтерес викликали такі доповіді: «Творчість Л. Чижової у контексті літературного краєзнавства» Інни Берези, кандидата філологічних наук, доцента кафедри української філології, теорії та історії літератури Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв), «Духовні принципи природовідповідного сприйняття художнього твору як одна із парадигм ноосферної освіти» Світлани Васюти, кандидата педагогічних наук, вчителя-методиста НВК «Школа-ліцей» № 19, «Вивчення творів сучасного українського фентезі на факультативних заняттях» Наталії Логвіненко,

кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника лабораторії літературної освіти Інституту педагогіки НАПН України, «Казка Марка Вовчка «Невільничка», оповідання С. Воробкевича «Турецькі бранці»: аналіз на основі паралельного зіставлення» Наталії Романишиної, кандидата філологічних наук, доцента кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету, «Створення фанфіків: самореалізація чи літературний плагіат?» Ірини Якобчук, учителя-методиста української мови та літератури Рівненської гімназії «Гармонія», лауреата конкурсу «Учитель року-2012».

Науковці дали матеріали для друку збірника статей конференції. Учасники конференції переконані, що саме тісна співпраця літературознавців, методистів, педагогів, бібліотекарів, письменників, громадських організацій, навчальних закладів сприятиме спорудженню міцного фундаменту для розгортання потужної національної пропаганди читання в Україні та за її межами. У рамках конференції відбулися цікаві екскурсії в музей миру МEGУ, музей Уласа Самчука і музей бурштину.

17 травня 2013 року в Рівненській обласній бібліотеці для молоді успішно пройшла презентація книги: *Іван Франко Казки. Повне зібрання / упорядник, автор передмови і коментарів Галина Сабат*. Науковці, школярі ЗОШ № 10, студенти та викладачі МEGУ, бібліотекарі почули з уст Галини Сабат, доктора філологічних наук професора кафедри світової літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка про роботу над першоджерельними варіантами дивовижних Франкових текстів зі збірки «Коли ще звірі говорили», віршованих казок «Лис Микита», «Абу-Касимові капці» та ін. Апофеозом усієї багаторічної наукової роботи Галини Петрівни стало видання першого в Україні повного зібрання казок одного з найяскравіших письменників-класиків, що творили для дітей. Це видання, побудоване за хронологічним принципом, системно, комплексно репрезентує Франкову казкотворчість. Усі тексти творів подано за першодруками або за останніми прижиттєвими публікаціями автора. Книга гарно проілюстрована світлинами.

Долучились до предметної розмови про естетичне, виховне й пізнавальне значення казок І. Франка в наш час і учасники конференції, і студенти, і юні читачі-школярі. Потужний позитивний емоційний струмінь внесли в захід актори Рівненського академічного театру ляльок. Своєю міні-виставою «Про що звірі говорили» вони покорили і малих, і дорослих. Зворушив і заслужений артист України Олексій Заворотній своїм майстерним прочитанням кількох дитячих віршів І. Франка. Цей митець є режисером монофільму «Лис Микита», знятого за казкою І. Франка.

Учасники конференції потрапили не тільки на форум науковців, їх захопив вир літературного фестивалю «Дивокрай». Потягом чотирьох днів у Рівному та містах області можна було насолоджуватися неординарними заходами, організаторами яких стали Сергій Гридін (директор фестивалю, дитячий письменник) та Євгенія Пірог (креативний директор, координатор проекту «Додай читання»). Перелік заходів, що відбулися, – це лише блідий натяк на ті дивовижні за своєю емоційною напругою, цікавим змістовим наповненням, казковим обрамленням, ігровими елементами дійства. «Смачні читання» у кафе «Мелін» дали змогу першокласникам ЗОШ № 1 посмакувати чудовими віршами Оксани Кротюк та гарними прозовими уривками з казки «Діамантова дівчинка» Любові Новікової-Бемм, а також казковими мишами-тістечками від «Меліна». У Здолбунові малеча і дорослі читали «Вечірню казку» в піжамках.

Читацька конференція у глядацькій залі Рівненського академічного театру ляльок зібрала письменників із Києва, Рівного, Тернополя, Здолбунова (О. Дерманський, К. Єгорушкіна, О. Кротюк, І. Мацко, Л. Новікова-Бемм, О. Кротюк, Є. Пірог, С. Гридін), найкращих читачів обласної дитячої бібліотеки, вчителів, видавців, бібліотекарів. Відтак і вийшла

цікава змістовна розмова про стан сучасної дитячої літератури, її здобутки і перспективи розвитку в Україні та на Рівненщині зокрема.

Справжній (хоч і не повітряний) десант письменників дозволив провести зустрічі з читачами одночасно у різних бібліотеках міста. Рівненська дітвора щиро раділа спілкуванню з «живими» письменниками, адже у багатьох юних читачів склався стереотип, що читають твори тільки тих, кого вже немає в живих. Любителі екстремальних видовищ мали змогу відчутти гаму різноманітних емоцій під час презентації «Щоденника Славка Хоробріка», книги О. Радущинської разом із ростовою лялькою Славко Хоробрік, виставкою зброї за участі співробітників УМВС України (РДОБ) та спецназівців, які показали справжній вишкіл, демонструючи майстерність виконання різних бойових прийомів.

Зацікавили рівнян та гостей міста і квести: «Діти підземелля: сторінки сьогодення». Ігровий квест за мотивами книги В. Короленка та «Книжкове Рівне»: Літературний квест з дитячими письменниками. Наймасовішими були такі заходи: «Казковий гопак з літературними героями світу»: Всеукраїнський танцювальний флеш-моб, який відбувся не тільки в Рівному, а й у Києві, Львові, Тернополі, Здолбунові; костюмоване свято «Жива казка» за участю Рівненського академічного театру ляльок, ростових ляльок, казкових героїв, Парад казкових героїв та розмальовування книжкових шпаківень.

Рівне гідно прийняло естафету симпозіуму, успішно провело всі заходи і може передавати її наступникам. Президент Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва Уляна Баран (Гнідець) акцентувала, що м. Рівне розташоване рівно на половині автошляху між Львовом, столицею Західної України, та Києвом – столицею усєї України. Цей факт дає підстави для висновку: траєкторія руху симпозіуму, який активно залучає експертів до фахового дослідження літератури для дітей та юнацтва, а громадян України – до відчуття необхідності читання, виважено та продумано рухається з Заходу на Схід України, сподіваючись полонити своїм просвітницьким духом усе українство. Наступного року V Міжнародний симпозіум «Література. Діти. Час» буде проходити у м. Миколаїв. На черзі – кілька міст України, які терпляче очікують проведення такого серйозного, важливого і, безперечно, знакового, заходу в Україні.

*Ольга Будугай, завідувач кафедри іноземних мов
Білоцерківського інституту економіки та управління
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»,
кандидат філологічних наук, доцент*

*Лілія Овдійчук, заступник декана історико-філологічного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
ім. академіка Степана Дем'янчука,
заступник Президента ЦЛДЮ з науково-дослідної роботи,
кандидат педагогічних наук, доцент,
голова оргкомітету IV Міжнародного симпозіуму «Література. Діти. Час»*